

А. Демченко

м. Черкаси

**СТРУКТУРНІ ЕЛЕМЕНТИ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ
ФАХІВЦІВ ПОЖЕЖНО-РЯТУВАЛЬНОЇ СЛУЖБИ ДО ВИХОВНОЇ
РОБОТИ У ПІДРОЗДІЛАХ І ЕКСПЕРЕМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА
ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДИКИ ЇЇ ФОРМУВАННЯ**

Анотація. Виділено структурні елементи готовності майбутніх фахівців пожежно-рятувальної служби до виховної роботи у підрозділах і експериментально перевірено ефективність методики її формування.

Ключові слова: діяльність, готовність до діяльності, мотивація, рефлексія, статистичний критерій.

А. Демченко

**СТРУКТУРНЫЕ ЭЛЕМЕНТЫ ГОТОВНОСТИ БУДУЩИХ
СПЕЦИАЛИСТОВ ПОЖАРНО-СПАСАТЕЛЬНОЙ СЛУЖБЫ К
ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ РАБОТЕ В ПОДРАЗДЕЛЕНИЯХ И
ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНАЯ ПРОВЕРКА ЭФФЕКТИВНОСТИ МЕТОДИКИ
ЕЕ ФОРМИРОВАНИЯ.**

Аннотация. Определены структурные элементы готовности будущих специалистов пожарно-спасательной службы к воспитательной работе в подразделениях и экспериментально проверена эффективность методики ее формирования.

Ключевые слова: деятельность, готовность к работе, мотивация, рефлексия, статистический критерий.

**THE STRUCTURAL ELEMENTS OF READINESS OF FUTURE
SPECIALISTS OF FIRE RESCUE SERVICE TO THE TUTORIAL WORK IN
THE UNITS AND EXPERIMENTAL TESTING OF THE EFFECTIVENESS
OF ITS FORMATION METHODS.**

Annotation. The structural elements of readiness of future specialists of fire rescue service to the tutorial work in the units are singled out. The effectiveness of its formation methods are also experimentally tested.

Key words: activity, readiness to the work, motivation, reflection, statistical criterion.

Постановка проблеми. Специфічні умови служб цивільного захисту, що характеризуються високим рівнем відповідальності, обмеженням часу на ухвалення рішення, пред'являють особливі вимоги до фахівців пожежно-рятувальної служби, спонукають постійно підтримувати і підвищувати рівень своїх професійних знань, умінь та навичок.

Професійна діяльність фахівців пожежно-рятувальних служб відбувається в екстремальних умовах, що пов'язані з ризиком для життя людини і вимагають від неї неймовірного напруження внутрішніх сил, емоційно-вольової стійкості та оптимального використання власних можливостей.

В екстремальних ситуаціях відбуваються негативні зміни у функціонуванні основних сфер психіки фахівця з надзвичайних ситуацій, які проявляються у формі тривоги, страху, стресу, афекту тощо (в емоційній сфері); у погіршенні здатності логічно мислити, ослабленні творчих можливостей (у пізнавальній сфері); у нерішучості, боягузтві, втраті здатності до самостійних рішень та дій (у вольовій сфері) (І. Количева, С. Голубева. Д. Тимошина та ін.). Вплив екстремальних факторів на роботу пожежно-рятувальних служб веде до розвитку станів, до яких відносяться різні види

стресу – шок, біль, кома, колапс, непритомність та інші гострі захворювання та фізичні травми.

Зміст професійної діяльності в екстремальних умовах, її особливості, зокрема надзвичайно висока складність, небезпечність, фізична та психічна насиченість передбачають сформованість цілого ряду професійних та особистісних якостей, а саме: високої громадянської свідомості і відповідальності, психолого-педагогічної готовності, психічної стійкості і надійності фахівців з надзвичайних ситуацій до роботи на межі людських можливостей.

Таким чином, професійна підготовка майбутніх фахівців пожежно-рятувальної служби є комплексним процесом, який поєднує виховання із специфічним навчанням за фахом – це цілеспрямована, доцільно організована й змістовно насичена система навчально-виховної діяльності відповідних структур із підготовки та підтримання високої дієздатності та професійної підготовленості особового складу підрозділів НС до діяльності в екстремальних умовах. Аналіз цієї діяльності [1; 2; 3] свідчить про необхідність застосування спеціальних методик і програм для формування готовності їх до діяльності внаслідок наявності великої кількості несприятливих факторів, що обумовлює необхідність вивчення сутності і структури педагогічної готовності до діяльності.

Професійне навчання майбутніх пожежних-рятувальників є педагогічним процесом, який протікає в певних умовах і має аспект не тільки навчання, але й виховання. Через недостатню вивченість особливостей проведення виховної роботи з підлеглими в умовах нестандартних ситуацій значна кількість керівників пожежно-рятувальних служб мають певні труднощі як у повсякденній службовій діяльності, так і при виконанні оперативно-службових завдань щодо ліквідації пожеж. Екстремальні ситуації, в яких працюють пожежно-рятувальні служби, вимагають формування професійно-педагогічної готовності її фахівців до проведення виховної роботи з особовим складом.

Отже, готовність до виховної роботи в підрозділах є основною складовою професійної підготовки майбутніх фахівців пожежно-рятувальної служби.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення готовності до будь-якого виду діяльності потребує розуміння її сутності і структури. Готовність виникає внаслідок досвіду людини, який ґрунтується на формуванні позитивного ставлення до діяльності, усвідомленні мотивів і потреб у ній, об'єктивації її предмета і способів взаємодії з ним. Емоційні, вольові та інтелектуальні характеристики поведінки особистості є конкретним вираженням готовності [1].

Існує два основних підходи до визначення сутності готовності: функціональний та особистісний [4]. З одного боку, готовність є особистісною (емоційно-інтелектуальна, вольова, мотиваційна тощо); з іншого – операціонально-технічною, що включає інструментарій педагога (професійні знання, уміння, навички і засоби педагогічного впливу).

Аналіз психологічної та педагогічної літератури показав, що оцінка готовності майбутніх фахівців пожежно-рятувальної служби до професійної служби, у тому числі в екстремальних умовах, здійснення контролю за розвитком професійно важливих якостей курсантів передбачає: розробку соціально-психологічного портрета курсанта під час навчання; проведення моніторингу динаміки розвитку в курсантів професійно-важливих якостей і готовності до пожежно-рятувальної служби; розробки програм професійно-особистісного росту курсантів і рекомендацій щодо їх реалізації; проведення тренінгів, корекційних заходів з метою розвитку у курсантів професійних навичок і психологічної грамотності; виявлення осіб, які мають схильність до деструктивної поведінки; індивідуальне консультування курсантів з питань самовиховання.

Формування педагогічної готовності курсантів до виховної роботи в підрозділах включає комплексну діяльність усіх суб'єктів освітнього процесу з формування якостей кваліфікованого фахівця, придбання систематизованих психолого-педагогічних знань в галузі навчання і виховання підлеглих, з

розвитку умінь і навичок організації та проведення виховної роботи з різними категоріями військовослужбовців з метою успішного здійснення професійної діяльності згідно посадовому призначенню [2].

Метою статті є виділення структурних елементів готовності майбутніх фахівців пожежно-рятувальної служби до виховної роботи у підрозділах і здійснення аналізу результатів експериментальної перевірки ефективності методики її формування.

Виклад основного матеріалу. Структура готовності визначалася на основі аналізу готовності до діяльності (І. Гавриш, М. Дьяченко і Л. Кандибович, В. Кремень та ін.), готовності до педагогічної діяльності (Т. Бондаренко, А. Линенко, С. Поплавська, Г. Троцько та ін.) та готовності до виховної роботи в підрозділах (О. Грачов, В. Месников, О. Михайлишин та ін.).

Узагальнення різних підходів до з'ясування структури готовності дало можливість визначити основні компоненти педагогічної готовності фахівців пожежно-рятувальної служби до виховної роботи у підрозділах:

1) мотиваційно-ціннісний, який передбачає професійні настанови, позитивне ставлення до професії, інтерес до проведення виховної роботи з підлеглими;

2) змістово-операційний, до якого належить система професійних знань, умінь і навичок, педагогічне мислення, професійне спрямування уваги, сприймання, пам'ять, дії й операції, технологічність, оволодіння навичками, необхідними для успішного здійснення виховної роботи у підрозділах;

3) емоційно-вольовий компонент, який включає емоційно-зацікавлене позитивне ставлення майбутнього фахівця до підлеглих у процесі виховної роботи, здатність розгортати й підтримувати виховну діяльність, долати труднощі;

4) особистісно-рефлексивний компонент, який передбачає самоаналіз та самооцінку фахівцями пожежно-рятувальної служби своїх здібностей, прагнення до власного самовдосконалення та розвитку моральних якостей своїх підлеглих.

Поряд з індивідуальною існує й колективна готовність до діяльності. У процесі групової діяльності окрім мобілізації індивідуальних якостей, необхідно усунути негативні емоційні та інші реакції, створити загальну установку і колективний настрій. Колективний результат базується на правильному сприйнятті всіма учасниками ходу вирішення задачі, взаєморозуміння, взаємній довірі, згуртованості, навичках взаємодії, що необхідно майбутнім фахівцям пожежно-рятувальної служби.

Зміст і структура колективної готовності пожежного розрахунку складається з групової професійної підготовленості (бойової злагодженості), стійкості, спільності цінних орієнтацій та спрямованості, організаційної, вольової та емоційної єдності, єдності в міжособистісних відносинах та активності фахівців пожежно-рятувальної служби.

Всі соціально-психологічні явища в колективі (взаємовплив, антипатії, авторитети, взаємні оцінки, змагання та ін.) впливають на готовність як окремих фахівців, так і всього пожежного розрахунку. Тому для підвищення рівня готовності пожежного розрахунку до діяльності необхідно створювати сприятливий морально-психологічний клімат, атмосферу взаєморозуміння і взаємовиручки, взаємної довіри і поваги один до одного.

Аналіз структури індивідуальної та групової готовності до діяльності дозволяє перейти від практики підготовки фахівців пожежно-рятувальної служби до цілеспрямованого та індивідуального формування їх готовності до діяльності, розвитку професійних здібностей, бойового згуртування розрахунку.

Отже, організація процесу формування готовності співробітників пожежного розрахунку до виховної роботи у підрозділах зумовлює комплексну діяльність усіх учасників освітнього процесу з формування компетентного фахівця, його оволодіння системними психолого-педагогічними знаннями та вміннями, які викликають прогнозовану активність у процесі виховної роботи з підлеглими.

Структурно-дидактична модель виховної роботи в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців пожежно-рятувальної служби включає характер і механізм взаємин у виховній роботі та систему взаємозалежних принципів, етапів досягнення результатів.

Принципи регламентують виховну роботу з майбутніми фахівцями пожежно-рятувальних служб, складають її методологічну основу, регулюють послідовність виховної роботи у вищих навчальних закладах, процес застосування виховних методів, засобів, прийомів та організаційних форм роботи.

Основними характеристиками сучасного розуміння виховання є його гуманізація, утворення суб'єкт-суб'єктних відношень у педагогічній взаємодії, врахування інтересів та потреб кожної особистості, сформованість світогляду та життєвої позиції особового складу.

З метою перевірки ефективності технології формування готовності майбутніх фахівців пожежно-рятувальної служби до виховної роботи у підрозділах проведено педагогічний експеримент.

Експериментальне дослідження здійснено у звичайних умовах навчального процесу при вивченні фахових дисциплін та набутті практичних навичок майбутньої професійної діяльності. Модель педагогічного експерименту побудовано на основі порівняння експериментальних і контрольних груп.

На етапі констатувального експерименту було зібрано, оброблено та проаналізовано інформацію про початковий стан навчально-пізнавальної діяльності курсантів під час вивчення фахових дисциплін.

Були застосовані такі методи дослідження:

- проведення системи діагностичних контрольних робіт для виявлення рівня сформованості фахових знань, умінь та навичок курсантів;
- бесіди для з'ясування пізнавальних інтересів та нахилів курсантів;
- анкетування для вивчення інтересу до майбутньої діяльності;
- метод експертних оцінок.

Аналіз результатів констатувального експерименту здійснено на основі емпіричних даних (таблиця 1).

Таблиця 1

Рівні готовності майбутніх фахівців пожежно-рятувальної служби до виховної роботи у підрозділах на етапі констатувального експерименту (%)

Компонент	Група	Рівень		
		<i>низький</i>	<i>середній</i>	<i>високий</i>
Мотиваційно-ціннісний	КГ	26,8	63,1	10,1
	ЕГ	28,0	62,5	9,5
Змістово-операційний	КГ	19,8	52,2	28,0
	ЕГ	20,7	52,9	26,4
Емоційно-вольовий	КГ	21,4	65,0	13,6
	ЕГ	22,6	64,6	12,8
Особистісно-рефлексивний	КГ	26,8	61,1	12,1
	ЕГ	27,6	61,7	10,7
Загалом	КГ	94,8	241,4	63,8
	ЕГ	98,9	241,7	59,4

На етапі констатувального експерименту рівень готовності майбутніх фахівців пожежно-рятувальної служби до виховної роботи у підрозділах у загальному середній. Такий рівень виявлено у 60,4% досліджуваних, серед яких 50,0% – з ЕГ і 50,0% – з КГ.

Високий рівень готовності до виховної роботи у підрозділах зафіксовано у 15,4% учасників експерименту, серед яких 48,3% – з ЕГ, а 51,7% – з КГ.

Низький рівень готовності до виховної роботи у підрозділах виявлено у 24,2% учасників експерименту, серед яких 51,0% – з ЕГ, а 49,0% – з КГ.

Як з'ясувалось у процесі дослідження контрольна й експериментальна групи на етапі констатувального експерименту якісно однорідні (критерій Вілкоксона [5]), а їхні кількісні показники суттєво не відрізняються (критерій Стюдента [5]).

Проведено статистичний аналіз результатів констатувального експерименту стосовно кожного компонента готовності майбутніх фахівців пожежно-рятувальної служби до виховної роботи у підрозділах. У кожному

випадку підтверджено якісну однорідність досліджуваних груп і несуттєвість відмінностей кількісних показників.

Таким чином, перед початком формувального експерименту дотримано принципу однаковості кількісних і якісних показників досліджуваних груп.

Аналіз результатів формувального експерименту проведено з використанням тих самих методик, що й на етапі констатувального експерименту, на основі емпіричних розподілів (таблиця 2).

Таблиця 2

Рівні готовності майбутніх фахівців пожежно-рятувальної служби до виховної роботи у підрозділах на етапі вихідного контролю (%)

Компонент	Група	Рівень		
		<i>низький</i>	<i>середній</i>	<i>високий</i>
Мотиваційно-ціннісний	КГ	17,1	63,7	29,2
	ЕГ	9,6	49,8	40,6
Змістово-операційний	КГ	10,1	78,2	11,7
	ЕГ	6,9	77,8	15,3
Емоційно-вольовий	КГ	12,8	67,0	20,2
	ЕГ	7,7	49,4	35,2
Особистісно-рефлексивний	КГ	20,7	59,5	19,8
	ЕГ	10,2	64,8	25,0

Зведені показники готовності майбутніх фахівців пожежно-рятувальної служби подано у наступних таблицях.

Таблиця 3.

Зведені показники рівнів сформованості мотиваційно-ціннісного компонента готовності майбутніх фахівців пожежно-рятувальної служби до виховної роботи у підрозділах (%)

Рівень		низький	середній	високий
КГ	до експерименту	26,8%	63,1%	10,1%
	після експерименту	17,1%	53,7%	29,2%
ЕГ	до експерименту	28,0%	62,5%	9,5%
	після експерименту	9,6%	49,8%	40,6%

Після проведення формувального експерименту високого рівня сформованості мотиваційно-ціннісного компонента досягли 31,9% учасників експерименту, серед них експериментальна група складає 54,5%, а контрольна – 45,5%. Середній рівень сформованості мотиваційно-ціннісного компонента на етапі вихідного контролю виявлено у 54,8% учасників експерименту, серед них 51,4% – ЕГ і 48,6% – КГ. На низькому рівні сформованості мотиваційно-ціннісного компонента знаходяться 13,3% учасників експерименту, серед них: 36,2% – ЕГ і 63,8% – КГ.

Порівняно з етапом констатувального експерименту кількість курсантів експериментальної групи. Які мали низький рівень сформованості мотиваційно-ціннісного компонента, знизилась на 18,5%, водночас збільшилась на 31,0% кількість курсантів ЕГ з високим рівнем сформованості мотиваційно-ціннісного компонента; кількість курсантів ЕГ, у яких виявлено середній рівень сформованості мотиваційно-ціннісного компонента, зменшилась на 12,5%.

Після проведення формувального експеримента зазнав позитивних змін мотиваційно-ціннісний компонент готовності майбутніх фахівців пожежно-рятувальної служби до виховної роботи в підрозділах і в контрольній групі: кількість курсантів КГ з низьким рівнем сформованості мотиваційно-ціннісного компонента зменшилась на 9,7%; середній рівень виявлено у 53,7% курсантів КГ, що на 9,4% менше, ніж на етапі констатувального експерименту; високий рівень зафіксовано у 29,2% курсантів, що на 19,1% більше, ніж на початковому етапі.

Встановлено, що показники експериментальної групи суттєво перевищують відповідні показники контрольної.

Змістово-операційний компонент.

**Зведені показники успішності навчання і служби майбутніх фахівців
пожежно-рятувальної служби (%)**

Група профпридатності		IV	III	II	I
КГ	до формув. експерименту	19,8%	52,2%	28,0%	0%
	після формув. експерименту	10,1%	43,6%	34,6%	11,7%
ЕГ	до формув. експерименту	20,7%	52,9%	26,4%	0%
	після формув. експерименту	6,9%	31,8%	46,0%	15,3%

Після проведення формувального експерименту за показниками діяльності успішності майбутніх фахівців пожежно-рятувальної служби 8,5% досліджуваних обох груп мають IV рівень професійної придатності, серед яких 40,9% – учасники експериментальної групи, а 59,1% – контрольної.

Здібності і особистісні якості цієї категорії досліджуваних низькі, засвоєння матеріалу та володіння практичними навичками спеціальності і служби повільне і вимагає підвищеної уваги через низьку ефективність і віддачу. До III групи професійної придатності відносяться 37,6% досліджуваних, серед них: 57,4% – представники КГ, а 42,6% – ЕГ. Майбутні фахівці пожежно-рятувальної служби, які відносяться до цієї групи мають середні здібності і особистісні якості щодо засвоєння матеріалу і оволодіння практичними навичками спеціальності і служби.

Значна частина досліджуваних – 40,3% – виявила хороші здібності і особистісні якості, вона краще інших засвоює матеріал та практичні навички спеціальності і служби. Ця частина віднесена до II групи професійної придатності. У цій групі 57,4% – учасники ЕГ, а 42,6% – КГ.

За результатами експерименту до I групи професійної придатності віднесено 13,5% досліджуваних обох груп, серед яких 57,1% – з ЕГ, а 42,9% – з КГ. Це кращі курсанти. Які за своїми здібностями і особистісними якостями, успішністю навчання і служби, за легкістю засвоєння матеріалу та практичних

навичок спеціальності і служби істотно відрізняються від середнього рівня курсантів.

Після формувального експерименту в експериментальній групі зросла кількість курсантів I і II груп професійної придатності відповідно на 15,3% та на 19,6%. Водночас зменшилась кількість курсантів III і IV груп професійної придатності – на 21,1% та на 13,8% відповідно. У контрольній групі аналогічні показники складають: 11,7%, 6,6%, 8,6% та 9,7%. Позитивні зміни відбулися в обох групах. Однак, рівень успішності навчання і служби курсантів експериментальної групи вищий від рівня контрольної групи.

Емоційно-вольовий компонент.

Таблиця 5

Зведені показники рівнів сформованості емоційно-вольового компонента готовності майбутніх фахівців пожежно-рятувальної служби до виховної роботи у підрозділах (%)

Рівень		низький	середній	високий
КГ	до формування експерименту	21,4%	65,0%	13,6%
	після формування експерименту	12,8%	67,0%	20,2%
ЕГ	до формування експерименту	22,6%	64,6%	12,8%
	після формування експерименту	7,7%	49,4%	35,2%

Із завершенням формувального експерименту високий рівень сформованості емоційно-вольового компонента готовності майбутніх фахівців пожежно-рятувальної служби до виховної роботи у підрозділах виявлено у 27,8% досліджуваних, серед яких: 63,9% учасників – із Ег і 36,1% – із контрольної.

Середній рівень сформованості емоційно-вольового компоненту на етапі вихідного контролю виявлено у 62,0% учасників обох груп, серед них 46,4% – ЕГ, а 53,6% – КГ.

Низький рівень сформованості емоційно-вольового компонента на етапі вихідного контролю зафіксовано у 10,2% учасників експерименту, серед яких 37,7% – із ЕГ, а 62,3% – із КГ.

В результаті проведення формувального експерименту зросла порівняно з етапом констатувального експерименту на 14,7% (з 13,1% до 27,8%) загальна кількість досліджуваних з високим рівнем сформованості емоційно-вольового компоненту. Середній рівень сформованості емоційно-вольового компоненту виявлено у 62,0% досліджуваних. Це на 2,9% менше, ніж на етапі констатувального експерименту.

Низький рівень сформованості емоційно-вольового компонента на етапі вихідного контролю виявлено у 10,2% досліджуваних. Що на 11,8% менше, ніж на етапі констатувального експерименту.

Порівняно з етапом констатувального експерименту в експериментальній групі після формувального експерименту відбулись такі зміни: кількість курсантів з високим рівнем сформованості емоційно-вольового компонента зросла на 22,4% (з 13,6% до 35,2%), із середнім рівнем – зменшилась на 15% (з 64,6% до 49,4%), з низьким рівнем – зменшилась на 14,9% (з 22,6% до 7,7%).

У контрольній групі кількість учасників з високим рівнем сформованості емоційно-вольового компонента збільшилась на 6,6% (з 13,6% до 20,2%), із середнім рівнем – збільшилась на 2,0% (з 65,0% до 67,0%), а з низьким рівнем – зменшилась на 8,6% (з 21,4% до 12,8%). Внаслідок систематичних педагогічних впливів відбулись якісні зміни в складі обох досліджуваних груп. Ефективність роботи в експериментальній групі вища, ніж у контрольній.

Особистісно-рефлексивний компонент.

Таблиця 6

Зведені показники готовності майбутніх фахівців пожежно-рятувальної служби до професійно-педагогічного саморозвитку (%)

Рівень		низький	середній	високий
КГ	до формування експерименту	26,8%	61,1%	12,1%
	після формування експерименту	20,7%	59,5%	19,8%

Продовження таблиці 6

ЕГ	до формул. експерименту	27,6%	61,7%	10,7%
	після формул. експерименту	10,2%	64,8%	25,0%

Після формувального експерименту високий рівень готовності майбутніх фахівців пожежно-рятувальної служби до професійно-педагогічного саморозвитку виявлено у 22,4% досліджуваних, серед яких: 56,0% – учасники ЕГ і 44,0% – КГ. Ця частина курсантів активно реалізує свої потреби у саморозвитку.

На середньому рівні готовності професійно-педагогічного саморозвитку знаходиться 62,2% учасників, серед яких 52,5% – ЕГ і 47,5% – КГ. У цієї частини досліджуваних система саморозвитку сформована ще не повністю.

Низький рівень готовності до професійно-педагогічного саморозвитку зафіксована у 15,4% учасників експерименту, серед яких 33,8% – представники ЕГ, а 66,2% – КГ. Це та частина учасників експерименту, яка знаходиться на стадії зупиненого саморозвитку.

Такий розподіл свідчить про неоднорідність досліджуваних груп на етапі вихідного контролю.

В експериментальній групі відбулися якісні зміни: збільшилась на 14,3% кількість учасників цієї групи з високим рівнем готовності (з 10,7% до 25,0%); збільшилась на 3,1% кількість курсантів цієї групи середнього рівня готовності до професійно-педагогічного саморозвитку (з 61,7% до 64,8%); зменшилась на 17,4% кількість курсантів низького рівня готовності до професійно-педагогічного саморозвитку (з 27,6% на етапі вхідного контролю до 10,2% – на етапі вихідного контролю).

У контрольній групі кількість курсантів з високим рівнем готовності до професійно-педагогічного саморозвитку зросла на 7,7% (з 12,1% до 19,8%); водночас зменшилась на 1,6% (з 61,1% до 59,5%) кількість курсантів із середнім і на 6,1% (з 26,8% до 20,7%) з низьким рівнем готовності до професійно-педагогічного саморозвитку.

На етапі вихідного контролю різниця показників високого рівня готовності ЕГ та КГ до професійно-педагогічного самовдосконалення складає 5,2%, показників середнього рівня – 5,3%, а показників низького рівня – (-10,5%) на користь експериментальної групи.

Висновки. Таким чином, можна стверджувати, що на початку формувального експерименту контрольна та експериментальна групи мали однакові кількісні і якісні показники за всіма компонентами готовності майбутніх фахівців пожежно-рятувальної служби до виховної роботи у підрозділах.

Після формувального експерименту досліджувані групи якісно змінились за всіма компонентами готовності до виховної роботи у підрозділах. Однак, показники експериментальної групи суттєво перевищують відповідні показники контрольної групи, що підтверджує ефективність упровадження в навчально-виховний процес авторської методики формування готовності майбутніх фахівців пожежно-рятувальної служби до виховної роботи у підрозділах і гіпотезу дослідження.

Література:

1. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник / З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, А. В. Семенова та ін. / За заг. редакцією З. Н. Курлянд. – 2-ге видання, перероб. і доп. – К. : Знання. – 2005. – 399 с.
2. Абульханова-Славская К. А. Деятельность и психология личности / К. А. Абульханова-Славская. – М.: Просвещение. – 1980. – 244 с.
3. Моисеев В. Т. Формирование у курсантов высших военно-морских училищ готовности к педагогической деятельности: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / В. Т. Моисеев. – М. – 1991. – С.12.
4. Грачов А. А. Технология формирования готовности к профессиональной деятельности у сотрудников ГПС МЧС России: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Алексей Анатольевич Грачов. – Алексеевка. – 2011. – 168 с.

5. Гмурман В. Е. Руководство к решению задач по теории вероятностей и математической статистике. – М.: Высш. школа. – 1979. – 400 с.